

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
๔๖๒ ถนนกรุงเกษม เขตป้อมปราบ กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๐๐

หลักการทรงงาน
ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

หลักการทรงงาน

ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

จัดทำโดย

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : ธันวาคม ๒๕๕๐

จำนวน : ๒๐,๐๐๐ เล่ม

คำนำ

ตลอดเวลาหกทศวรรษที่ผ่านมาของการครองราชย์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นศูนย์รวมแห่งจิตใจและเชื่อมความรักสามัคคีของปวงชนทั้งชาติให้สมานฉันท์เป็นหนึ่งเดียวกัน โดยมีพระราชปณิธานอันแน่วแน่ที่จะทรงเสียสละประโยชน์สุขส่วนพระองค์เพื่อพสกนิกรชาวไทย สมดังที่ได้พระราชทานพระปฐมบรมราชโองการเป็นพระราชสัตยาธิษฐานว่า **“เราจะครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”**

การทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นการดำเนินงานในลักษณะทางสายกลางที่สอดคล้องวิถีชีวิตสังคมไทย และ

สามารถปฏิบัติได้จริง โดยทรงเน้น **“การพัฒนาคน”** เป็นตัวตั้ง และยึดหลักผลประโยชน์ของปวงชน และการมีส่วนร่วมตัดสินใจของประชาชน ตลอดจนภูมิสังคมที่คำนึงความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ และการพึ่งตนเอง โดยดำเนินการอย่างบูรณาการที่อาศัยความ **“เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา”** และการ **รู้ รัก สามัคคี** ของทุกฝ่าย

ในวโรกาสมหามงคลที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงได้จัดพิมพ์หนังสือ **“หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว”** ฉบับนี้ขึ้นเผยแพร่ โดยได้รับอนุญาตจากสำนักงานคณะกรรมการ

พิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ด้วยความมุ่งหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้ จะมีส่วนช่วยเสริมสร้างความรู้ และความเข้าใจหลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ให้ประชาชนเห็นคุณค่า และยึดถือเป็นแนวปฏิบัติให้สามารถพึ่งตนเองได้ และขยายไปสู่การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง **“สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน”** ต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการ

พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ธันวาคม ๒๕๕๐

หลักการทรงงาน ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

❖ ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ

❖ ระเบิดจากข้างใน

❖ แก้ปัญหาที่จุดเล็ก

❖ ทำตามลำดับขั้น

❖ ภูมิสังคม

❖ องค์กรวม

❖ ไม่ติดตำรา

❖ ประหยัด เรียบง่าย
ได้ประโยชน์สูงสุด

❖ ทำให้ง่าย-Simplicity

❖ การมีส่วนร่วม

❖ ประโยชน์ส่วนรวม

❖ บริการรวมที่จุดเดียว
One Stop Services

❖ ทรงใช้ธรรมชาติ
ช่วยธรรมชาติ

❖ ใช้ธรรมปราบอธรรม

❖ ปลุกป่าในใจคน

❖ ชาตุนคือกำไร

❖ การพึ่งตนเอง

❖ พอยู่พอกิน

❖ เศรษฐกิจพอเพียง

❖ ความซื่อสัตย์ สุจริต
จริงใจต่อกัน

❖ ทำงานอย่างมีความสุข

❖ ความเพียร : พระมหาชนก

❖ รู้ รัก สามัคคี

หลักการทรงงาน ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

เป็นที่ประจักษ์กันโดยทั่วกันแล้วว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีสายพระเนตรและพระอัจฉริยภาพในด้านการพัฒนาต่างๆ ปราบกฏแก่สายตาประชาชนทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ภาพพระราชกรณียกิจที่พระองค์ทรงปฏิบัติ นับตั้งแต่เสด็จขึ้นเถลิงถวัลย์สิริราชสมบัติในปี ๒๔๙๙ แสดงให้เห็นถึงพระเมตตาและพระมหากษัตริย์คุณในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่พสกนิกรทั้งแผ่นดินได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงทุ่มเทพระวรกายตรากตรำและมุ่งมั่น เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้แก่พสกนิกร ไม่ว่าจะเชื้อชาติใด ศาสนาใด หรืออยู่ห่างไกลสักเพียงใด ก็มีทรงย่อท้อ เข้าไปช่วยเหลือราษฎรทั้งด้านสาธารณสุข การศึกษา สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน การเกษตร การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ทั้งดิน น้ำ ป่าไม้ และพลังงาน หรือแม้กระทั่งการจราจร ทรงคิดค้นแนวทางแก้ไขปัญหาได้อย่างแยบยล

การทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงยึดการดำเนินงานในลักษณะทางสายกลางที่สอดคล้องกับสิ่งที่อยู่รอบตัว และสามารถปฏิบัติได้จริง ทรงมีความละเอียด

รอบคอบและทรงคิ'ดคั'นหาแนวทางพัฒนา
เพื่อมุ่งสู่ประโยชน์ต่อประชาชนสูงสุด มีคุณค่า
และควรยึดเป็นแบบอย่างในการเจริญรอยตาม
เบื้องพระยุคลบาท นำมาปฏิบัติเพื่อให้บังเกิด
ผลต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติตลอดไป

หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัว ที่สามารถรวบรวมได้มีดังต่อไปนี้

ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ

การที่จะพระราชทานโครงการใดโครงการหนึ่ง จะทรงศึกษาข้อมูลรายละเอียดอย่างเป็นระบบ ทั้งจากข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสาร แผนที่ สอบถามจากเจ้าหน้าที่ นักวิชาการ และราษฎรในพื้นที่ ให้ได้รายละเอียดที่ถูกต้อง เพื่อที่จะพระราชทานความช่วยเหลือได้อย่างถูกต้องและรวดเร็วตรงตามความต้องการของประชาชน

ระเบิดจากข้างใน

พระองค์ทรงมุ่งเน้น เรื่องการพัฒนาคคน ทรงตรัสว่า “ต้องระเบิดจากข้างใน” หมายความว่า ต้องสร้างความเข้มแข็งให้คนในชุมชนที่เราเข้าไปพัฒนาให้มีสภาพพร้อมที่จะรับการพัฒนาเสียก่อน แล้วจึงค่อยออกมาสู่สังคมภายนอก มิใช่การนำเอาความเจริญหรือบุคคลจากสังคมภายนอกเข้าไปหาชุมชนหมู่บ้านที่ยังไม่ทันได้มีโอกาสเตรียมตัวหรือตั้งตัว

แก้ปัญหาที่จุดเล็ก

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเปี่ยมไปด้วยพระอัจฉริยภาพในการแก้ไขปัญหารวมทั้งทรงมองปัญหาในภาพรวม (Macro) ก่อนเสมอ แต่การแก้ปัญหาของพระองค์จะเริ่มจากจุดเล็กๆ (Micro) คือ การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่คนมักจะมองข้าม ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า

“...ถ้าปวดหัวก็คิดอะไรไม่ออกเป็นอย่างนั้นต้องแก้ไข การปวดหัวนี้ก่อน... มันไม่ได้เป็นการแก้อาการจริง แต่ต้องแก้ปวดหัวก่อน เพื่อที่จะให้อยู่ในสภาพที่คิดได้... แบบ (Macro) นี้ เขาจะทำแบบรีอทั้งหมด

ฉันไม่เห็นด้วย...อย่างบ้านคนอยู่ เราบอก
บ้านนี้มันผิดตรงนั้น ผิดตรงนี้ ไม่คุ้มที่จะ
ไปซ่อม...เอาตกลงรื้อบ้านนี้ ระเบิดเลย
เราจะไปอยู่ที่ไหน ไม่มีที่อยู่...วิธีทำต้อง
ค่อย ๆ ทำ จะไประเบิดหมดไม่ได้...”

ทำตามลำดับขั้น

ในการทรงงานพระองค์จะทรง**เริ่มต้น**
จากสิ่งที่เป็นของประชาชนที่สุดก่อน
ได้แก่ สาธารณสุข เมื่อมีร่างกายสมบูรณ์
แข็งแรงแล้วก็จะสามารถทำประโยชน์ด้าน
อื่นๆ ต่อไปได้ จากนั้นจะเป็นเรื่องสาธารณสุขปก
ชั้นพื้นฐานและสิ่งจำเป็นในการประกอบอาชีพ

อาทิ ถนน แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร การอุปโภค
บริโภค ที่เอื้อประโยชน์ต่อประชาชนโดย
ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการให้
ความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยีที่เรียบง่าย
เห็นการปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ราษฎร
สามารถนำไปปฏิบัติได้และเกิดประโยชน์
สูงสุดดังพระบรมราโชวาทเมื่อวันที่ ๑๘
กรกฎาคม ๒๕๑๗ ความตอนหนึ่งว่า

“...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้อง
ทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐานคือความ
พอมีพอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่
เป็นเบื้องต้นก่อน ใช้วิธีการและอุปกรณ์
ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ
เมื่อได้พื้นฐานที่มั่นคงพร้อมพอสมควร

และปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริม
ความเจริญ และฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้น
โดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเท
สร้างความสำเร็จยกเศรษฐกิจให้รวดเร็ว
แต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการ
สัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของ
ประชาชน โดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิด
ความไม่สมดุลในเรื่องต่างๆ ขึ้น ซึ่งอาจ
กลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด
ดังเห็นได้ที่อารยประเทศกำลังประสบ
ปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงในเวลานี้

การช่วยเหลือสนับสนุนประชาชน
ในการประกอบอาชีพ และตั้งตัวให้มีความ
พอกิน พอใช้ก่อนอื่นเป็นพื้นฐานนั้นเป็น

สิ่งสำคัญอย่างยิ่งยวด เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าระดับที่สูงต่อไปโดยแน่นอน ส่วนการถือหลักที่จะส่งเสริมความเจริญให้ค่อยเป็นไปตามลำดับ ด้วยความรอบคอบระมัดระวังและประหยัดนั้นก็เพื่อป้องกันความผิดพลาดล้มเหลว และเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้แน่นอนบริบูรณ์...”

ภูมิสังคม

การพัฒนาใดๆ ต้องคำนึงถึงสภาพภูมิประเทศของบริเวณนั้นว่าเป็นอย่างไร และสังคมวิทยาเกี่ยวกับลักษณะนิสัยใจคอของคน

ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีในแต่ละท้องถิ่น
ที่มีความแตกต่างกัน ดังพระราชดำรัส
ความตอนหนึ่งว่า

“...การพัฒนาจะต้องเป็นไปตาม
ภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์ และภูมิประเทศ
ทางสังคมศาสตร์ในสังคมวิทยา คือ นิสัย
ใจคอของคนเราจะไปบังคับให้คนอื่นคิด
อย่างอื่นไม่ได้ เราต้องแนะนำ เราเข้าไป
ช่วยโดยที่จะคิดให้เขาเข้ากับเราไม่ได้
แต่ถ้าเราเข้าไปแล้ว เราเข้าไปดูว่าเขา
ต้องการอะไรจริงๆ แล้วก็อธิบายให้เขา
เข้าใจหลักการของการพัฒนานี้ก็จะเกิด
ประโยชน์อย่างยิ่ง...”

องครวม

ทรงมีวิธีคิดอย่างองครวม (Holistic) หรือมองอย่างครบวงจร ในการที่จะพระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับโครงการหนึ่งนั้นจะทรงมองเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น และแนวทางแก้ไขอย่างเชื่อมโยง ดังเช่น กรณีของ “ทฤษฎีใหม่” ที่พระราชทานให้แก่ปวงชนชาวไทย เป็นแนวทางในการประกอบอาชีพแนวทางหนึ่งที่พระองค์ทรงมองอย่างองครวม ตั้งแต่การถือครองที่ดินโดยเฉลี่ยของประชาชนคนไทย ประมาณ ๑๐-๑๕ ไร่ การบริหารจัดการที่ดินและแหล่งน้ำ อันเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการประกอบอาชีพ เมื่อมีน้ำในการ

ทำเกษตรแล้วจะส่งผลให้**ผลผลิตดีขึ้น** และหากมีผลผลิตเพิ่มมากขึ้น เกษตรกรจะต้องรู้จักวิธีการจัดการและการตลาด รวมถึงการรวมกลุ่มรวมพลังชุมชนให้มีความเข้มแข็งเพื่อพร้อมที่จะออกสู่การเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอกได้อย่างครบวงจร นั่นคือทฤษฎีใหม่ **ขั้นที่ ๑ ๒ และ ๓**

ไม่ติดตำรา

การพัฒนาตามแนวพระราชดำรินี้ ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีลักษณะของการพัฒนาที่อนุโลม และกลมกลืนกับสภาพธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสภาพของ

สังคมจิตวิทยาแห่งชุมชน คือ “**ไม่ติดตำรา**”
ไม่ผูกมัดติดกับวิชาการและเทคโนโลยีที่
ไม่เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่
ที่แท้จริงของคนไทย

ประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด

ในเรื่องของความประหยัดนี้ ประชาชน
ชาวไทยทราบกันดีว่า เรื่องส่วนพระองค์ก็ทรง
ประหยัดมากดังที่เราเคยเห็นว่า หลอดยา
สีพระทนต์นั้นทรงใช้อย่างคุ้มค่าอย่างไร หรือ
ฉลองพระองค์แต่ละองค์ทรงใช้อยู่เป็นเวลานาน
ดังที่นายสุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิ
ชัยพัฒนา เคยเล่าว่า

“...กองงานในพระองค์โดยท่านผู้หญิง
บุตรี วีระไวทยะ บอกว่าปีหนึ่งพระองค์เบิก
ดินสอ ๑๒ แท่ง เดือนละแท่ง ใช้จนกระทั่งกุด
ใครอย่าไปทิ้งของท่านนะ จะกริ้วเลยประหยัด
ทุกอย่าง เป็นต้นแบบทุกอย่าง ทุกอย่างนี้
มีค่าสำหรับพระองค์หมด ทุกบาท ทุกสตางค์
จะใช้อย่างระมัดระวัง จะสั่งให้เราปฏิบัติงาน
ด้วยความรอบคอบ...”

ขณะเดียวกันการพัฒนาและช่วยเหลือ
ราษฎร ทรงใช้หลักในการแก้ไขปัญหาด้วย
ความเรียบง่ายและประหยัด ราษฎรสามารถ
ทำได้เอง หาได้ในท้องถิ่นและประยุกต์ใช้
สิ่งที่มีอยู่ในภูมิภาคนั้นๆ มาแก้ไขปัญหาโดย
ไม่ต้องลงทุนสูงหรือใช้เทคโนโลยีที่ไม่ยุ่งยากนัก

ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า

“...ให้ปลูกป่า โดยไม่ต้องปลูก โดย
ปล่อยให้ขึ้นเองตามธรรมชาติ จะได้
ประหยัดงบประมาณ...”

ทำให้ง่าย-Simplicity

ด้วยพระอัจฉริยภาพและพระปรีชา
สามารถในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ทำให้การคิดค้น ดัดแปลง ปรับปรุง และแก้ไข
งานการพัฒนาประเทศตามแนวพระราชดำริ
ดำเนินไปได้โดยง่าย ไม่ยุ่งยากซับซ้อน และ
ที่สำคัญอย่างยิ่ง คือ สอดคล้องกับสภาพ
ความเป็นอยู่และระบบนิเวศโดยรวม

ตลอดจนสภาพทางสังคมของชุมชนนั้นๆ
ทรงโปรดที่จะทำสิ่งที่ยากให้กลายเป็นง่าย
ทำสิ่งที่สลับซับซ้อนให้เข้าใจง่าย อันเป็นการ
แก้ปัญหาด้วยการใช้กฎแห่งธรรมชาติเป็น
แนวทางนั่นเอง แต่การทำสิ่งยาก ให้กลายเป็น
ง่ายขึ้นนั้นเป็นของยาก ฉะนั้นคำว่า **“ทำให้ง่าย”**
หรือ **“Simplicity”** จึงเป็นหลักคิดสำคัญที่สุด
ของการพัฒนาประเทศในรูปแบบของโครงการ
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

การมีส่วนร่วม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็น
นักประชาธิปไตย จึงทรงนำ **“ประชาพิจารณ์”**
มาใช้ในการบริหาร เพื่อเปิดโอกาสให้สาธารณชน

ประชาชนหรือเจ้าหน้าที่ทุกระดับได้มาร่วมกัน แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่จะต้อง คำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชน หรือ ความต้องการของสาธารณชน ดังพระราชดำรัส ความตอนหนึ่งว่า

“...สำคัญที่สุดจะต้องหัดทำให้ กว้างขวางหนักแน่น รู้จักรับฟังความคิดเห็น แม้กระทั่งความวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อื่น อย่างฉลาด เพราะการรู้จักรับฟังอย่างฉลาด นั้นแท้จริง คือ การระดมสติปัญญาและ ประสบการณ์อันหลากหลาย มาอำนวยความสะดวก ปฏิบัติงานบริหารงานให้ประสบความสำเร็จที่ สมบูรณ์นั่นเอง...”

ประโยชน์ส่วนรวม

การปฏิบัติพระราชกรณียกิจ และการพระราชทานพระราชดำริในการพัฒนาและช่วยเหลือพสกนิกรในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงระลึกถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า

“...ใครต่อใครบอกว่าขอให้เสียสละส่วนตัวเพื่อส่วนรวม อันนี้ฟังจนเบื่อ อาจจะรำคาญด้วยซ้ำว่า ใครต่อใครมาก็บอกว่าขอให้คิดถึงประโยชน์ส่วนรวม อาจมานึกในใจว่า ให้ ๆ อยู่เรื่อยแล้วส่วนตัวจะได้อะไร ขอให้คิดว่าคนที่ให้เพื่อส่วนรมนั้นมิได้ให้ส่วนรวมแต่อย่างเดียว เป็นการให้เพื่อตัวเองสามารถที่จะมีส่วนรวมที่จะอาศัยได้...”

บริการรวมที่จุดเดียว One Stop Services

การบริการรวมที่จุดเดียวเป็นรูปแบบการบริการแบบเบ็ดเสร็จ หรือ One Stop Services ที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในระบบบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทย โดยทรงให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นต้นแบบในการบริการรวมที่จุดเดียว เพื่อประโยชน์ต่อประชาชนที่จะมาขอใช้บริการจะประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย โดยจะมีหน่วยงานราชการต่างๆ มาร่วมดำเนินการและให้บริการประชาชน ณ ที่แห่งเดียว ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า

“...กรม กองต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประชาชนทุกด้านได้สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประองตองกัน ประสานกันตามธรรมดาแต่ละฝ่ายต้องมีศูนย์ของตน แต่ว่าอาจจะมึงานถือว่าเป็นศูนย์ของตัวเอง คนอื่นไม่เกี่ยวข้อง และศูนย์ศึกษาการพัฒนาเป็นศูนย์ที่รวบรวมกำลังทั้งหมดของเจ้าหน้าที่ทุกกรม กอง ทั้งในด้านเกษตรหรือในด้านสังคม ทั้งในด้านหางาน การส่งเสริมการศึกษามาอยู่ด้วยกัน ก็หมายความว่าประชาชน ซึ่งจะต้องใช้วิชาการทั้งหลายก็สามารถที่จะมาดู ส่วนเจ้าหน้าที่จะให้ความอนุเคราะห์แก่ประชาชนก็มาอยู่พร้อมกันในที่เดียวกันเหมือนกัน ซึ่งเป็นสองด้าน ก็

หมายถึงว่า ที่สำคัญปลายทางคือ ประชาชน
จะได้รับประโยชน์และต้นทุนของผู้เป็น
เจ้าหน้าที่จะให้ประโยชน์...”

ทรงใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ

ทรงเข้าใจถึงธรรมชาติและต้องการ
ให้ประชาชนใกล้ชิดกับธรรมชาติ ทรงมอง
อย่างละเอียดถึงปัญหาธรรมชาติ หากเรา
ต้องการแก้ไขธรรมชาติ จะต้องใช้ธรรมชาติ
เข้าช่วยเหลือ อาทิ การแก้ไขปัญหาป่าเสื่อมโทรม
ได้พระราชทานพระราชดำริ **การปลูกป่า
โดยไม่ต้องปลูก** ปล่อยให้ธรรมชาติช่วย
ในการฟื้นฟูธรรมชาติ หรือ แม้กระทั่ง
การปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง

ได้แก่ ปลูกไม้เศรษฐกิจ ไม้ผล และ ไม้พืชนอกจากได้ประโยชน์ตามชื่อของไม้แล้วยังช่วยรักษาความชุ่มชื้นให้แก่พื้นดินด้วยเห็นได้ว่าทรงเข้าใจธรรมชาติ และมนุษย์อย่างเกื้อกูลกัน ทำให้คนอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างยั่งยืน

ใช้ธรรมปราบอธรรม

ทรงนำความจริง ในเรื่องความเป็นไปแห่งธรรมชาติและกฎเกณฑ์ของธรรมชาติมาเป็นหลักการ แนวปฏิบัติที่สำคัญในการแก้ปัญหาและปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสถานะที่ไม่ปกติเข้าสู่ระบบที่เป็นปกติ เช่น **การนำน้ำดีขับไล่น้ำเสีย** หรือเจือจางน้ำเสียให้กลับเป็นน้ำดี ตามจังหวะการขึ้นลงตามธรรมชาติ

ของน้ำ การบำบัดน้ำเน่าเสียโดยใช้ผักตบชวา ซึ่งมีตามธรรมชาติ ให้ดูดซึมสิ่งสกปรกปนเปื้อนในน้ำ ดังพระราชดำรัสความว่า **“ใช้อธรรมปราบอธรรม”**

ปลูกป่าในใจคน

เป็นการปลูกป่าลงบนแผ่นดินด้วยความต้องการอุดหนุนของมนุษย์ ทำให้ต้องมีการบริโภคและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลือง เพื่อประโยชน์ของตนเองและสร้างความเสียหายให้แก่สิ่งแวดล้อม ปัญหาความไม่สมดุลจึงบังเกิดขึ้น ดังนั้น ในการที่จะฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติให้กลับคืนมา

จะต้องปลูกจิตสำนึกในการรักผืนป่าให้แก่คน
เสียก่อน ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า

“...เจ้าหน้าที่ป่าไม้ควรที่จะปลูกต้นไม้
ลงในใจคนเสียก่อน แล้วคนเหล่านั้นก็จะ
พากันปลูกต้นไม้ลงบนแผ่นดินและรักษา
ต้นไม้ด้วยตนเอง...”

ขาดทุนคือกำไร

“...ขาดทุน คือ กำไร Our loss is our
gain...การเสียคือ การได้ ประเทศชาติก็จะ
ก้าวหน้า และการที่คนอยู่ดีมีสุขนั้น เป็นการ
นับที่เป็นมูลค่าเงินไม่ได้...”

จากพระราชดำรัสดังกล่าว คือ หลักการ
ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่มีต่อ
พสกนิกร **“การให้”** และ **“การเสียสละ”**
เป็นการกระทำอันมีผลเป็นกำไรคือความอยู่ดี
มีสุขของราษฎร ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็น
เป็นรูปธรรมชัดเจนได้ ดังพระราชดำรัสที่ได้
พระราชทานแก่ตัวแทนของปวงชนชาวไทย
ที่ได้เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรเนื่องในวโรกาส
เฉลิมพระชนมพรรษา เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม
๒๕๓๔ ณ ศาลาดุสิตาลัย พระตำหนักจิตรลดาร
โหฐาน ความตอนหนึ่งว่า

**“...ประเทศต่าง ๆ ในโลก ในระยะ ๓ ปี
มานี้ คนที่ก่อตั้งประเทศที่มีหลักทฤษฎีใน
อุดมคติที่ใช้ในการปกครองประเทศล้วนแต่
ล้มสลายลงไปแล้ว เมืองไทยของเราจะสลาย**

ลงไปหรือ เมืองไทยนับว่าอยู่ได้มาอย่างดี เมื่อประมาณ ๑๐ วันก่อน มีชาวต่างประเทศ มาขอพบ เพื่อขอโอวาทเกี่ยวกับการปกครอง ประเทศว่าจะทำอย่างไร จึงได้แนะนำว่า ให้ปกครองแบบคนจน แบบที่ไม่ติดตำรา มากเกินไป ทำอย่างมีสามัญดี มีเมตตา กัน ก็จะอยู่ได้ตลอดไม่เหมือนกับคนที่ทำตาม วิชาการ ที่เวลาปิดตำราแล้วไม่รู้จะทำ อย่างไร ลงท้ายก็ต้องเปิดหน้าแรกเริ่มใหม่ ถอยหลังเข้าคลอง ถ้าเราใช้ตำราแบบ อะลุ่มอล่วยกันในที่สุดได้ก็เป็นการดี ให้โอวาทเขาไปว่าขาดทุนเป็นการได้กำไร ของเรา นักเศรษฐศาสตร์คงค้านว่าไม่ใช่ แต่เราอธิบายได้ว่า ถ้าเราทำอะไรที่เราเสีย แต่ในที่สุดเราเสียนั้น เป็นการได้ทางอ้อม

ตรงกับงานของรัฐบาลโดยตรง เงินของรัฐบาล หรืออีกนัยหนึ่งคือเงินของประชาชน ถ้าอยากให้ประชาชนอยู่ดี กินดี ก็ต้องลงทุน ต้องสร้างโครงสร้าง ซึ่งต้องใช้เงินเป็นร้อย พัน หมื่น ล้าน ถ้าทำไปเป็นการจ่ายเงินของรัฐบาล แต่ในไม่ช้าประชาชนจะได้รับผล ราษฎรอยู่ดี กินดี ราษฎรได้กำไรไป ถ้าราษฎรมีรายได้ รัฐบาลก็เก็บภาษีได้สะดวก เพื่อให้รัฐบาลได้ทำโครงการต่อไป เพื่อความก้าวหน้าของประเทศชาติ ถ้ารัฐรักสามัคคี รัฐเสียสละ คือการได้ประเทศชาติ ก็จะก้าวหน้าและการที่คนอยู่ดีมีสุขนั้น เป็นการนับที่เป็นมูลค่าเงินไม่ได้...”

การพึ่งตนเอง

การพัฒนาตามแนวพระราชดำรัสเพื่อแก้ไขปัญหาในเบื้องต้นด้วยการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เพื่อให้มีความแข็งแรงพอที่จะดำรงชีวิตได้ต่อไป แล้วขั้นต่อไปก็คือการพัฒนาให้ประชาชนสามารถอยู่ในสังคมได้ตามสภาพแวดล้อมและสามารถ **“พึ่งตนเองได้”** ในที่สุด ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า

“...การช่วยเหลือสนับสนุนประชาชนในการประกอบอาชีพและตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ ก่อนอื่นเป็นสิ่งสำคัญยิ่งยวด เพราะผู้มีอาชีพ และฐานะเพียงพอที่จะพึ่งพาตนเองได้ ย่อมสามารถสร้างความเจริญในระดับสูงขั้นต่อไป...”

พ่อยุ่พอกิน

การพัฒนาเพื่อให้พสกนิกรทั้งหลาย ประสบความสุขสมบูรณ์ในชีวิตได้เริ่มจากการเสด็จฯ ไปเยี่ยมประชาชนทุกหมู่เหล่า ในทุกภูมิภาคของประเทศไทย ได้ทอดพระเนตรความเป็นอยู่ของราษฎรด้วยพระองค์เอง จึงทรงสามารถเข้าพระราชหฤทัยในสภาพปัญหาได้อย่างลึกซึ้งซึ่งว่ามีเหตุผลมากมายที่ทำให้ราษฎรตกอยู่ในวงจรแห่งทุกข์เข็ญ จากนั้นได้พระราชทานความช่วยเหลือให้พสกนิกร มีความกินดีอยู่ดี มีชีวิตอยู่ในชั้น **“พ่อยุ่พอกิน”** ก่อน แล้วจึงขยับขยายให้มีชีวิตสมรรถนะที่ก้าวหน้าต่อไป

ในการพัฒนานั้น หากมองในภาพรวม
ของประเทศมิใช่งานเล็กน้อย แต่ต้องใช้
ความคิดและกำลังของคนทั้งชาติ จึงจะบรรลุ
ผลสำเร็จ ด้วยพระปรีชาญาณในพระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัว จึงทำให้คนทั้งหลายได้ประจักษ์
ว่าแนวพระราชดำริในพระองค์นั้น **“เรียบง่าย
ปฏิบัติได้ผล”** เป็นที่ยอมรับโดยทั่วกัน ดัง
พระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า

**“...ถ้าโครงการดี ในไม่ช้า ประชาชน
ก็ได้กำไร จะได้ผลราษฎรจะอยู่ดีกินดีขึ้น
จะได้ประโยชน์ไป...”**

เศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า ๓๐ ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงย้ำแนวทางการแก้ไข เพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ดังปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้พระราชทานไว้ดังนี้

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุก

ระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน **ทางสายกลาง** โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่

ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้
มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และ
ให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วย
ความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และ
ความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อ
การรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและ
กว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และ
วัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ความซื่อสัตย์ สุจริต จริงใจต่อกัน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้
พระราชทานพระราชดำรัส เรื่องความซื่อสัตย์
สุจริต จริงใจต่อกันอย่างต่อเนื่องตลอดมา
เพราะเห็นว่าหากคนไทยทุกคนได้ร่วมมือกัน

ช่วยชาติ พัฒนาชาติด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต
จริงใจต่อกันแล้ว ประเทศไทยจะเจริญก้าวหน้า
อย่างมาก ดังพระราชดำรัสดังนี้

“...คนที่ไม่มี ความสุจริต คนที่ไม่มี
ความมั่นคง ชอบแต่มั่งงายไม่มีวันจะ
สร้างสรรค์ประโยชน์ส่วนรวมที่สำคัญ
อันใดได้ ผู้ที่มีความสุจริตและความมุ่งมั่น
เท่านั้น จึงจะทำงานสำคัญยิ่งใหญ่ที่เป็นคุณ
เป็นประโยชน์แท้จริงได้สำเร็จ...”

พระราชดำรัส เมื่อวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๒๒

“...ผู้ที่มีความสุจริตและบริสุทธิ์ใจ แม้
จะมีความรู้น้อยก็ยอมทำประโยชน์ให้แก่
ส่วนรวมได้ มากกว่าผู้มีความรู้มากแต่ไม่มี
ความสุจริต ไม่มีความบริสุทธิ์ใจ...”

พระราชดำรัส เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๓๓

“...ผู้ว่า CEO ต้องเป็นคนที่สุจริต ทุจริต
ไม่ได้ ถ้าทุจริตแม้แต่นิดเดียวก็ขอแข่ง
ให้มันอันเป็นไป...”

“...ข้าราชการหรือประชาชนมีการ
ทุจริต ถ้ามีทุจริตแล้ว บ้านเมืองพัง
ที่เมืองไทยพังมาเพราะมีทุจริต...”

พระราชดำรัส เมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๔๖

ทำงานอย่างมีความสุข

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง
พระเกษมสำราญและทรงมีความสุขทุกครา
ที่จะช่วยเหลือประชาชน ซึ่งเคยมีพระราช
ดำรัส ครั้งหนึ่งความว่า

“...ทำงานกับฉัน ฉันไม่มีอะไรจะให้
นอกจากการมีความสุขร่วมกัน ในการทำ
ประโยชน์ให้กับผู้อื่น...”

ความเพียร : พระมหาชนก

จากพระราชนิพนธ์พระมหาชนก เป็น
พระราชนิพนธ์ที่พระองค์ทรงใช้เวลาค่อนข้าง
นานในการคิดประดิษฐ์ ทำให้เข้าใจง่าย และ
ปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพสังคมปัจจุบัน
อีกทั้งภาพประกอบ และคติธรรมต่างๆ ได้
ส่งเสริมให้หนังสือเล่มนี้ มีความศักดิ์สิทธิ์ที่
หากคนไทยน้อมรับมาศึกษาวิเคราะห์และปฏิบัติ
ตามรอยพระมหาชนก กษัตริย์ผู้เพียรพยายาม

แม้จะไม่เห็นฝั่ง ก็ยังว่ายน้ำต่อไป เพราะถ้าไม่
เพียรว่ายก็จะตกเป็นอาหาร ปลา ปลา และไม่ได้
พบกับเทวดาที่มาช่วยเหลือมิให้จมน้ำไป

เช่นเดียวกับพระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัว ที่ทรงริเริ่มทำโครงการต่างๆ ในระยะแรก
ที่ไม่มีความพร้อมในการทำงานมากนัก และ
ทรงใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ทั้งสิ้น แต่
พระองค์ก็ได้ทอพระราชหฤทัย มุ่งมั่นพัฒนา
บ้านเมืองให้บังเกิดความร่มเย็นเป็นสุข

รู้ รัก สามัคคี

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสในเรื่อง “**รู้ รัก สามัคคี**” มาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นคำสามคำ ที่มีค่าและมีความหมายลึกซึ้ง พร้อมทั้งสามารถปรับใช้ได้กับทุกยุคทุกสมัย

รู้ : การที่เราจะลงมือทำสิ่งใดนั้น จะต้องรู้เสียก่อน รู้ถึงปัจจัยทั้งหมด รู้ถึงปัญหาและรู้ถึงวิธีการแก้ปัญหา

รัก : คือความรัก เมื่อเรารู้ครบถ้วนกระบวนความแล้ว จะต้องมีความรักการพิจารณาที่จะเข้าไปลงมือปฏิบัติแก้ไขปัญหานั้นๆ

สามัคคี : การที่จะลงมือปฏิบัตินั้น
ควรคำนึงเสมอว่า เราจะทำงานคนเดียวไม่ได้
ต้องทำงานร่วมมือร่วมใจเป็นองค์กรเป็น
หมู่คณะจึงจะมีพลังเข้าไปแก้ปัญหาให้ลุกล่ง
ไปได้ด้วยดี
